Γραμμική Άλγεβρα ΙΙ

Διάλεξη 4

Γραμμικοί υπόχωροι

Χρήστος Κουρουνιώτης

Πανεπιστήμιο Κρήτης

26/2/2014

Υποσύνολα ενός διανυσματικού χώρου.

Πότε είναι ένα υποσύνολο X ενός διανυσματικού χώρου V επίσης διανυσματικός χώρος;
Ένας διανυσματικός χώρος πάντα περιέχει το στοιχείο 0 (Αξίωμα ΔΧ3). Συνεπώς το υποσύνολο X πρέπει να μην είναι κενό.
Τα στοιχεία του υποσυνόλου X μπορούμε να τα προσθέσουμε και να τα πολλαπλασιάσουμε με αριθμούς από το σώμα $\mathbb{K}$, θεωρώντας τα ως στοιχεία του V.
Εάν το αποτέλεσμα αυτών των πράξεων είναι επίσης στοιχείο του υποσυνόλου X, τότε έχουμε καλά ορισμένες πράξεις πρόσθεσης και πολλαπλασιασμού με αριθμό στο υποσύνολο X.
Λέμε οτι ένα υποσύνολο είναι **κλειστό ως προς μία πράξη**, εάν κάθε φορά που εκτελούμε την πράξη με στοιχεία του υποσυνόλου, το αποτέλεσμα είναι πάλι στοιχείο του υποσυνόλου.

Γραμμικός υπόχωρος ενός διανυσματικού χώρου.

Ορισμός. Θεωρούμε ένα διανυσματικό χώρο V πάνω από το σώμα $\mathbb{K}$, και ένα μη κενό υποσύνολο X του V. Το X λέγεται **γραμμικός υπόχωρος** του V (ή **διανυσματικός υπόχωρος** του V) εάν

1. Το X είναι κλειστό ως πρός την πρόσθεση διανυσμάτων,

$$v, w \in X \Rightarrow v + w \in X .$$

2. Το X είναι κλειστό ως πρός τον πολλαπλασιασμό διανύσματος με αριθμό,

$$v \in X,\, a \in \mathbb{K} \Rightarrow av \in X .$$

Παράδειγμα.

Παράδειγμα Θεωρούμε το διανυσματικό χώρο $\mathbb{R}^2$, και το υποσύνολο

$$X = \{(x_1, x_2) \mid x_1 + 2x_2 = 0\}.$$

Εάν (a_1, a_2) και (b_1, b_2) είναι στοιχεία του X, τότε $a_1 + 2a_2 = 0$, $b_1 + 2b_2 = 0$. Συμπεραίνουμε οτι $(a_1 + b_1) + 2(a_2 + b_2) = 0$, και συνεπώς $(a_1, a_2) + (b_1, b_2)$ είναι επίσης στοιχείο του υποσυνόλου X.
Άρα το υποσύνολο X είναι *κλειστό ως προς την πρόσθεση*.
Εάν $t \in \mathbb{R}$, $t(a_1, a_2)$ επίσης είναι στοιχείο του X. Άρα το υποσύνολο X είναι κλειστό και ως προς τον πολλαπλασιασμό.
X είναι γραμμικός υπόχωρος του διανυσματικού χώρου V.

Παράδειγμα.

Παράδειγμα Θεωρούμε το υποσύνολο

$$Y = \{(x_1, x_2) \mid x_1 \geq 0\}.$$

Είναι κλειστό ως προς την πρόσθεση;
Για να δείξουμε οτι είναι κλειστό, πρέπει να ελέγξουμε οτι ισχύει **για κάθε** ζεύγος στοιχείων!
Είναι κλειστό ως προς τον πολλαπλασιασμό; Τι συμβαίνει εάν $t < 0$;
Για να δείξουμε οτι δεν είναι κλειστό, αρκεί ένα παράδειγμα.

Λήμμα Γραμμικών Υποχώρων.

Λήμμα

Εάν X είναι γραμμικός υπόχωρος του V, τότε το X, με τους περιορισμούς των πράξεων του V,

$$\begin{aligned} \alpha|_{X\times X} &: X \times X \to X \\ \mu|_{\mathbb{K}\times X} &: \mathbb{K} \times X \to X \end{aligned}$$

είναι διανυσματικός χώρος.

Λήμμα Γραμμικών Υποχώρων (Απόδειξη).

Απόδειξη.

Αφού το υποσύνολο X είναι κλειστό ως προς τις πράξεις του διανυσματικού χώρου V, η πρόσθεση και ο πολλαπλασιασμός με αριθμό είναι *καλά ορισμένες* πράξεις στο X. Πρέπει να ελέγξουμε οτι επαληθεύονται τα αξιώματα.

Οι ιδιότητες των πράξεων (προσεταιριστική και αντιμεταθετική ιδιότητα για την πρόσθεση, και οι επιμεριστικές ιδιότητες) ισχύουν για τα στοιχεία του X, αφού ισχύουν για όλα τα στοιχεία του V.

Απομένει να δείξουμε οτι το μηδενικό διάνυσμα ανήκει στο X, και οτι το αντίθετο κάθε διανύσματος του X ανήκει στο X.

□

Παραδείγματα γραμμικών υποχώρων.

Παράδειγμα Στο $\mathbb{R}^3$, κάθε ευθεία που περνάει από το 0 είναι γραμμικός υπόχωρος.

Επίσης κάθε επίπεδο που περνάει από το 0 είναι γραμμικός υπόχωρος. Αντιθέτως, ευθείες ή επίπεδα που δεν περνάνε από το 0 δεν είναι γραμμικοί υπόχωροι.

Παραδείγματα γραμμικών υποχώρων (2).

Παράδειγμα Στο διανυσματικό χώρο $\mathbb{R}^\infty$ των ακολουθιών πραγματικών αριθμών, θεωρούμε το υποσύνολο των ακολουθιών που συγκλίνουν στο 0. Είναι αυτό ένας γραμμικός υπόχωρος;

Είναι το σύνολο των φραγμένων ακολουθιών γραμμικός υπόχωρος;

Στο διανυσματικό χώρο $\mathbb{R}[x]$ των πολυωνύμων με συντελεστές στους πραγματικούς αριθμούς, είναι το υποσύνολο των πολυωνύμων που διαιρούνται με το $x^2 + 1$ γραμμικός υπόχωρος;

Ένωση γραμμικών υποχώρων.

Εάν V είναι ο χώρος $\mathbb{R}^3$, και X, Y είναι δύο διαφορετικές ευθείες που περιέχουν το 0, είναι η ένωση $X \cup Y$ γραμμικός υπόχωρος;

Εάν X αποτελείται από το διάνυσμα $(1,\,1,\,2)$ και όλα τα πολλαπλάσιά του, $X = \{a(1,\,1,\,2) \mid a \in \mathbb{R}\}$,
και Y αποτελείται από όλα τα πολλαπλάσια του $(1,\,1,\,0)$,
$Y = \{a(1,\,1,\,0) \mid a \in \mathbb{R}\}$,
τότε

$$(1,\,1,\,2) + (1,\,1,\,0) = (2,\,2,\,2)\,.$$

Αλλά το διάνυσμα $(2,\,2,\,2)$ δεν ανήκει ούτε στο X, ούτε στο Y.

Συμπεραίνουμε ότι $X \cup Y$ δεν είναι υποχρεωτικά γραμμικός υπόχωρος.

Τομή γραμμικών υποχώρων.

Λήμμα

Εάν X, Y είναι γραμμικοί υπόχωροι του V, τότε $X \cap Y$ είναι γραμμικός υπόχωρος.

Απόδειξη.

Εάν $v, w \in X \cap Y$, τότε $v, w \in X$ και αφού X είναι γραμμικός υπόχωρος, $v + w \in X$, και για κάθε $a \in \mathbb{K}$, $av \in X$.
Παρόμοια, $v, w \in Y$ και συνεπώς $v + w \in Y$ και $av \in Y$ για κάθε $a \in \mathbb{K}$.
Συμπεραίνουμε οτι $v + w \in X \cap Y$, και $av \in X \cap Y$ για κάθε $a \in \mathbb{K}$, δηλαδή οτι $X \cap Y$ είναι κλειστό ως προς την πρόσθεση και τον πολλαπλασιασμό με αριθμό, και συνεπώς είναι γραμμικός υπόχωρος του V. $\square$

Γραμμικοί υπόχωροι που σχετίζονται με ένα πίνακα.

Όταν μελετήσαμε συστήματα εξισώσεων και πίνακες εξετάσαμε, για κάθε $m \times n$ πίνακα A τα σύνολα

$$\mathcal{N}(A) = \{x \in \mathbb{R}^n : \ Ax = 0\}$$

και

$$\mathcal{R}(A) = \{Ax \in \mathbb{R}^m : \ x \in \mathbb{R}^n\}.$$

Είναι αυτά τα υποσύνολα του $\mathbb{R}^n$ και του $\mathbb{R}^m$ γραμμικοί υπόχωροι;